

Kleinbedrijf Index

3e kwartaal 2022

Flitspeiling

Samenvatting KBI

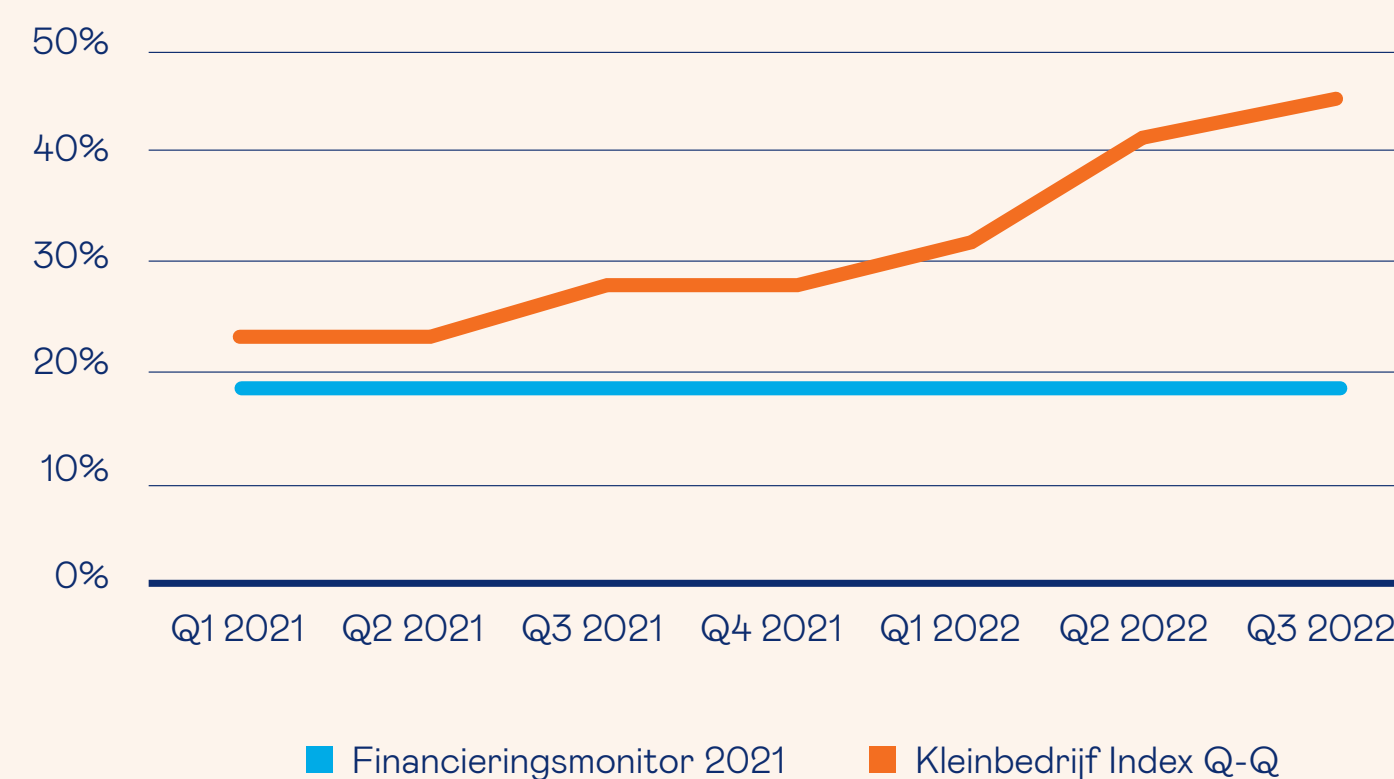
Ondernemers willen wel verduurzamen, maar hebben geen geld

Dit is de eerste flitspeiling van de Kleinbedrijf Index (KBI), een snel uitgevoerde en verkorte versie. Met dit keer als thema de bereidheid om te investeren in energiebesparing.

Bijna twee derde van de ca. 800 ondernemers die meededen aan de flitspeiling wil investeren in maatregelen om het energiegebruik terug te brengen. Zij kiezen daarbij niet voor één specifieke maatregel, maar eerder voor een combinatie van maatregelen: het plaatsen van zonnepanelen (64%), aanschaf energiezuinige machines/apparatuur (63%), isolatie (59%) en een elektrische bedrijfsauto (57%).

Sinds begin 2021 volgt de KBI de kapitaalbehoefte in het kleinbedrijf. Die stijgt sterk de afgelopen vier kwartalen naar 45%. De kapitaalbehoefte wordt aangewakkerd door drie factoren. Het aantal bedrijven dat groeit neemt weer toe, er wordt geleidelijk meer geïnnoveerd en er is bij ondernemers de wens tot investeringen in energiebesparing. Die sterk stijgende behoefte aan kapitaal is significant sterker bij de horeca (67%) en de technische beroepsbeoefenaren (65%). Ook rapporteren ondernemers met personeel (54%) een hogere behoefte dan ondernemers zonder personeel (40%).

Kapitaalbehoefte mkb

Samenvatting KBI

De verschillen met de CBS Financieringsmonitor 2021 zijn opvallend groot, maar goed verklaarbaar. Het CBS rapporteert minder frequent, sluit 89% van ondernemers uit (ondernemers zonder en met 1 personeelslid) en kent een lange doorlooptijd tussen meting en rapportage.

Omdat subsidies pas vergoeden, nadat de ondernemer zelf de investeringen bekostigt, zijn deze, niet effectief om energiebesparingen te stimuleren bij gebrek aan kapitaal. Bijna 80% van de ondernemers die energiebesparingen willen realiseren, wenst leningen met een lage rente. Daarnaast zien ondernemers toegang tot laagrentend kapitaal voor energiebesparingen als de één na belangrijkste maatregelen om het kleinbedrijf in zijn geheel te ondersteunen. Alleen een hogere winstvrijstelling en/of lagere belastingen is populairder.

Als lichtpunt in de flitspeiling, constateren wij een significante toename in het ondernemersvertrouwen voor Q4 van +9 naar +14. Die toename speelt bij alle sectoren. Helaas verbetert het ondernemersloon niet. Slechts 42% van de ondernemers verdient meer dan het minimumloon. In drie sectoren is dat percentage aanzienlijk en significant lager: horeca (25%), (detail)handel (34%), culturele sector (14%). Het zijn vooral door lockdown getroffen sectoren die achterblijven. Het aantal bedrijven dat opheffing overweegt stijgt van 6,6% naar 7,4% en is hoger in de horeca (17%) en in de culturele sector (14%).

Aanbevelingen

- » Kom met een laagrentende lange lening voor energiebesparingen, waarbij financiering van meerdere besparingsmaatregelen tegelijkertijd mogelijk zijn. Het te lenen bedrag zal niet een te lage begrenzing moeten kennen om meerdere maatregelen tegelijk mogelijk te maken.
- » Bijna 60% van de ondernemers kan nauwelijks of niet rondkomen. Het is onontkoombaar dat gemeentes vaker gesprekken voeren met ondernemers over hun levensvatbaarheid. Daarin zal ook directe inkomenssteun nodig zijn en begeleiding/omscholing naar de arbeidsmarkt. Zeker nu er voldoende (goed) betaalde banen voorhanden zijn.

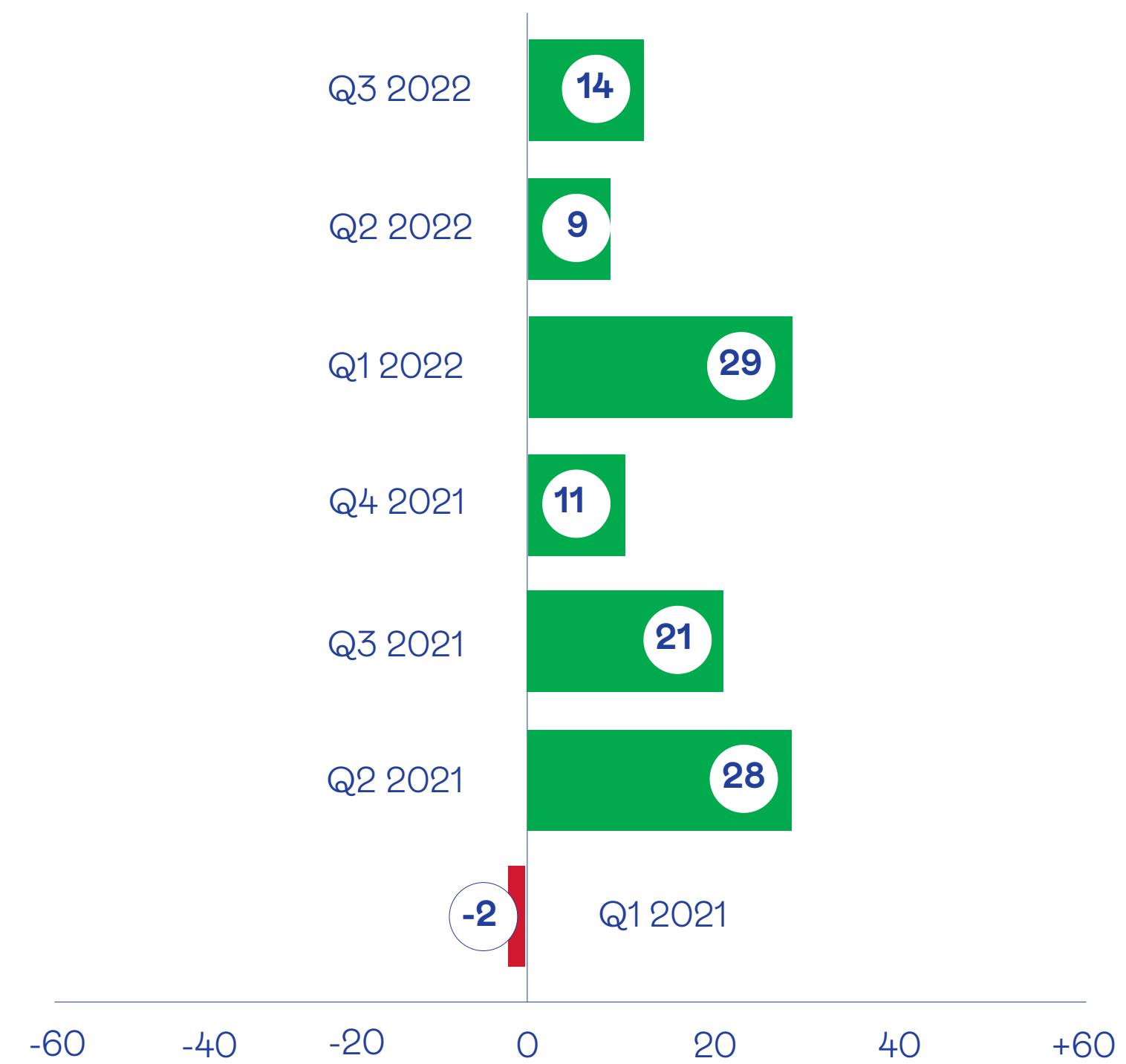
Ondernemers- vertrouwen

Definitie: bij het ondernemersvertrouwen wordt gemeten of men meer of minder omzet verwacht in het volgende kwartaal.

Het ondernemersvertrouwen veert terug na een sterke daling in Q3 2022.

Het ondernemersvertrouwen bij starters en ondernemers zonder personeel is gelijk aan die bij gevestigde ondernemers en ondernemers met personeel. Er zijn geen sectorale verschillen.

Innovatiequote

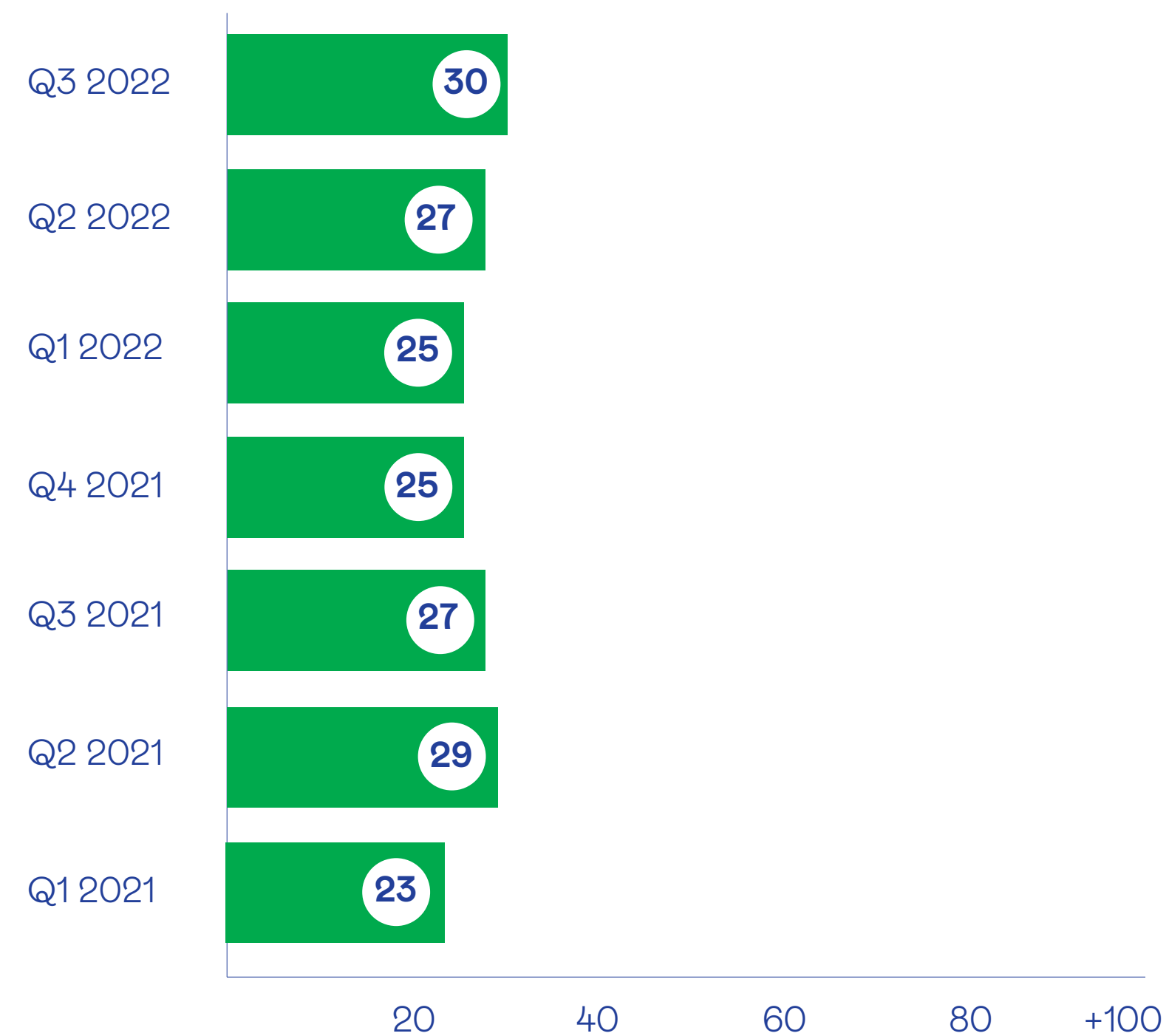
Definitie: hierbij wordt gekeken naar hoeveel procent van de ondernemers meer dan 10% van de omzet investeert.

De innovatiequote stijgt licht ten opzichte van Q2 2022.

Er zijn geen sectorale verschillen.

Starters investeren meer (0.35) dan gevestigde ondernemers (0.26).

Ondernemers met personeel investeren net zoveel als ondernemers zonder personeel.

Ondernemersloon

Definitie: hierbij wordt gekeken naar hoeveel procent van de ondernemers minder dan het minimumloon verdient.

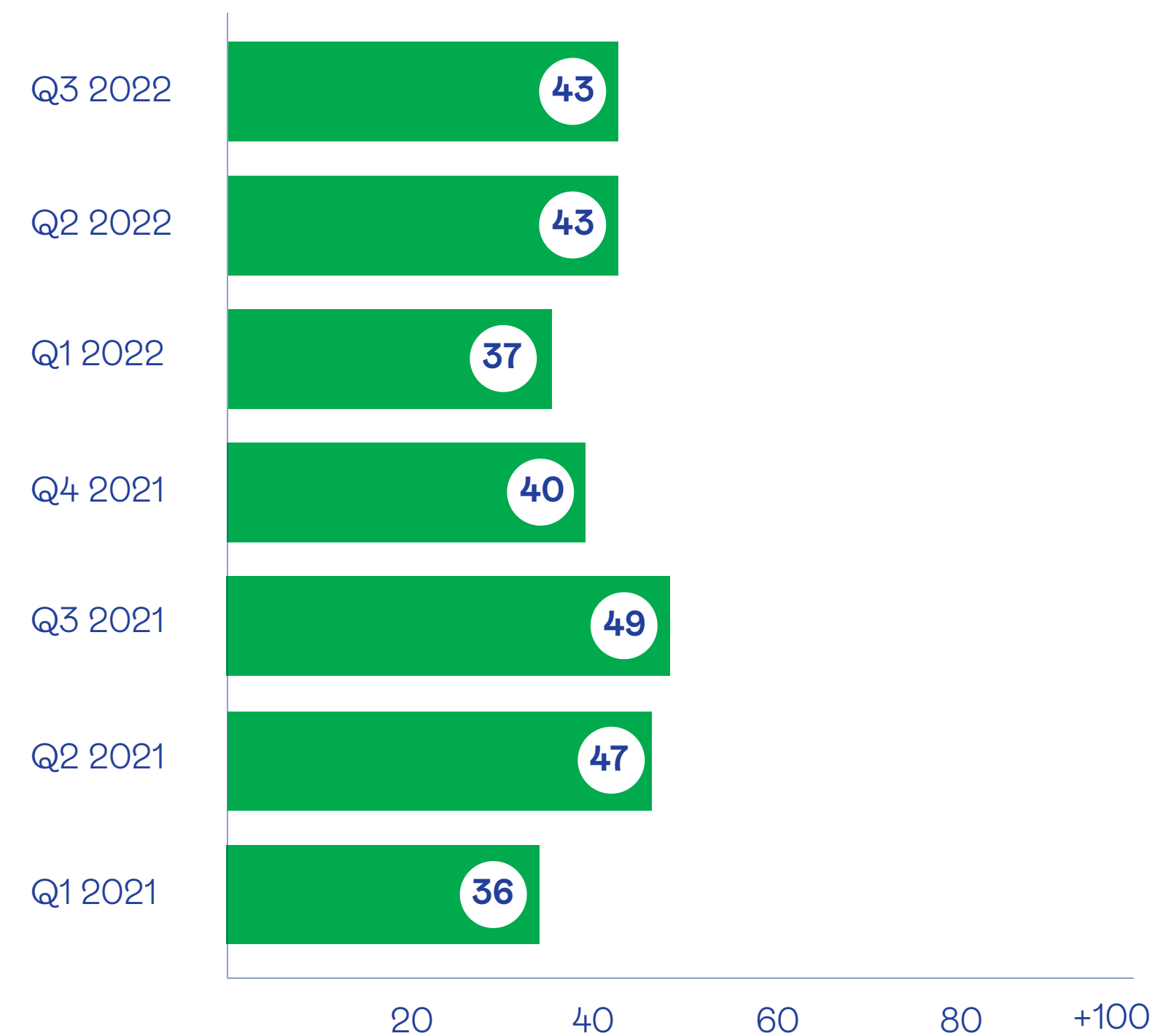
Het ondernemersloon is vrijwel gelijk gebleven aan dat van Q2 2022. Slechts 42% van de ondernemers meer dan het minimumloon.

Er zijn significante verschillen tussen sectoren. In de culturele sector is het ondernemers het laagst met (0,14). Ook in de detailhandel (0,34) en de horeca (0,25) blijven de ondernemerslonen sterk achter. De ondernemerslonen zijn het hoogst bij de zakelijke dienstverlening (0,56) en bij technische beroepsbeoefenaren (0,57).

Ondernemerslonen van starters zijn gelijk aan die van gevestigde ondernemers.

Ondernemersloon van met personeel hebben een aanmerkelijk hoger ondernemersloon (0,52) dan ondernemers zonder personeel (0,38).

- » 42% ondernemers verdient meer dan het minimumloon
- » 22% ondernemers verdient minder dan minimumloon
- » 36% ondernemers verdient onder het bijstandsniveau

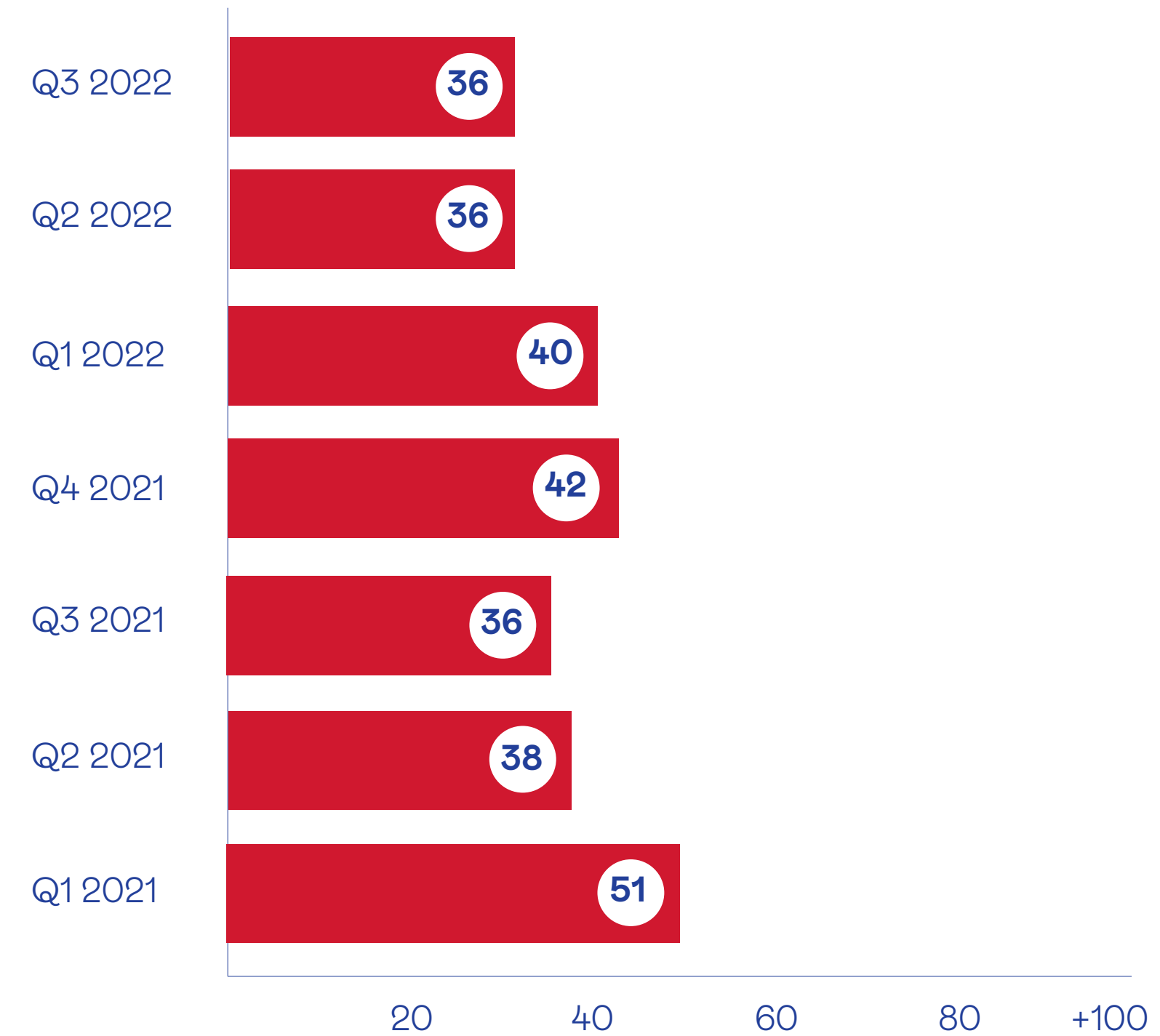

Armoede index

Definitie: hierbij wordt gekeken naar hoeveel procent van de ondernemers onder bijstandsniveau verdient.

Het percentage ondernemers dat onder bijstandsniveau stabiliseert en is gelijk aan dat van Q2 2022.

Stressniveau

Definitie: in welke mate voelen ondernemers zich gestrest.

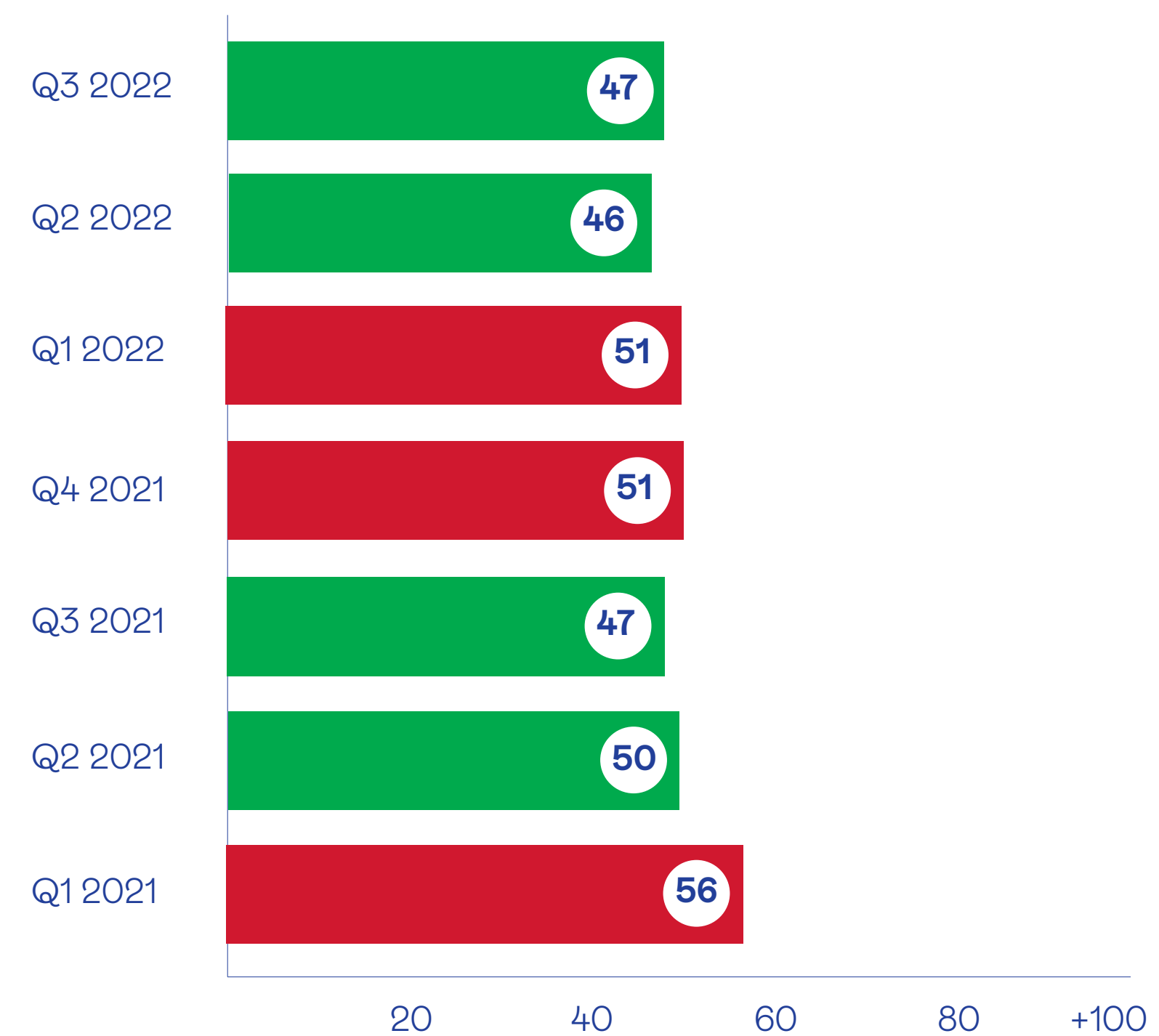
Het gemiddelde stressniveau van ondernemers blijft gelijk.
Die is het laagst in de verzorging/welzijn sector (40) en boven gemiddeld hoog in de horeca (60).

Het percentage ondernemers dat 76 of hoger, een uitzonderlijk hoog stressniveau, stijgt licht 13% in Q2 naar 17% in Q3 2022. Hoge stress niveaus voor langere tijd verlagen de kwaliteit van (financiële) beslissingen.

De stressscore bij starters (45) is significant lager dan bij gevestigde ondernemers (50).

Ondernemers met personeel (53) scoren significant hoger dan ondernemers zonder personeel (45).

Stresslevel ondernemers: (1 -25 laag, 26 -50 gemiddeld, 51 -75 bovengemiddeld, 76 – 100 hoog).

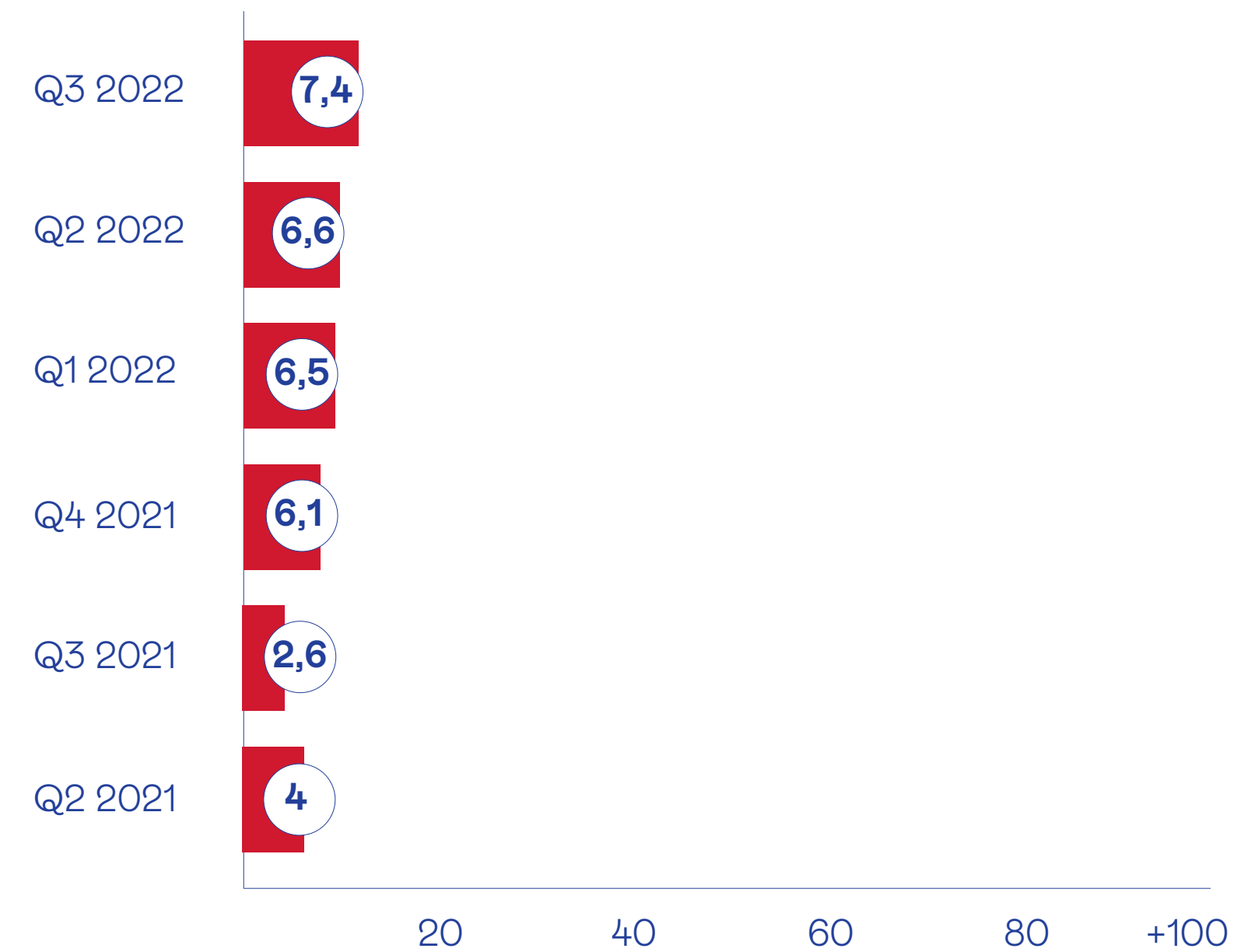

Stakingsindex

Definitie: percentage ondernemers wat denkt binnen een half jaar zijn of haar zaak te moeten sluiten.

De stakingsindex stijgt licht door 7,4%, maar is niet significant hoger in Q3 2022. Die ligt wel bij de horeca (17,2%) en cultuursector (14,1%) significant hoger dan andere sectoren.

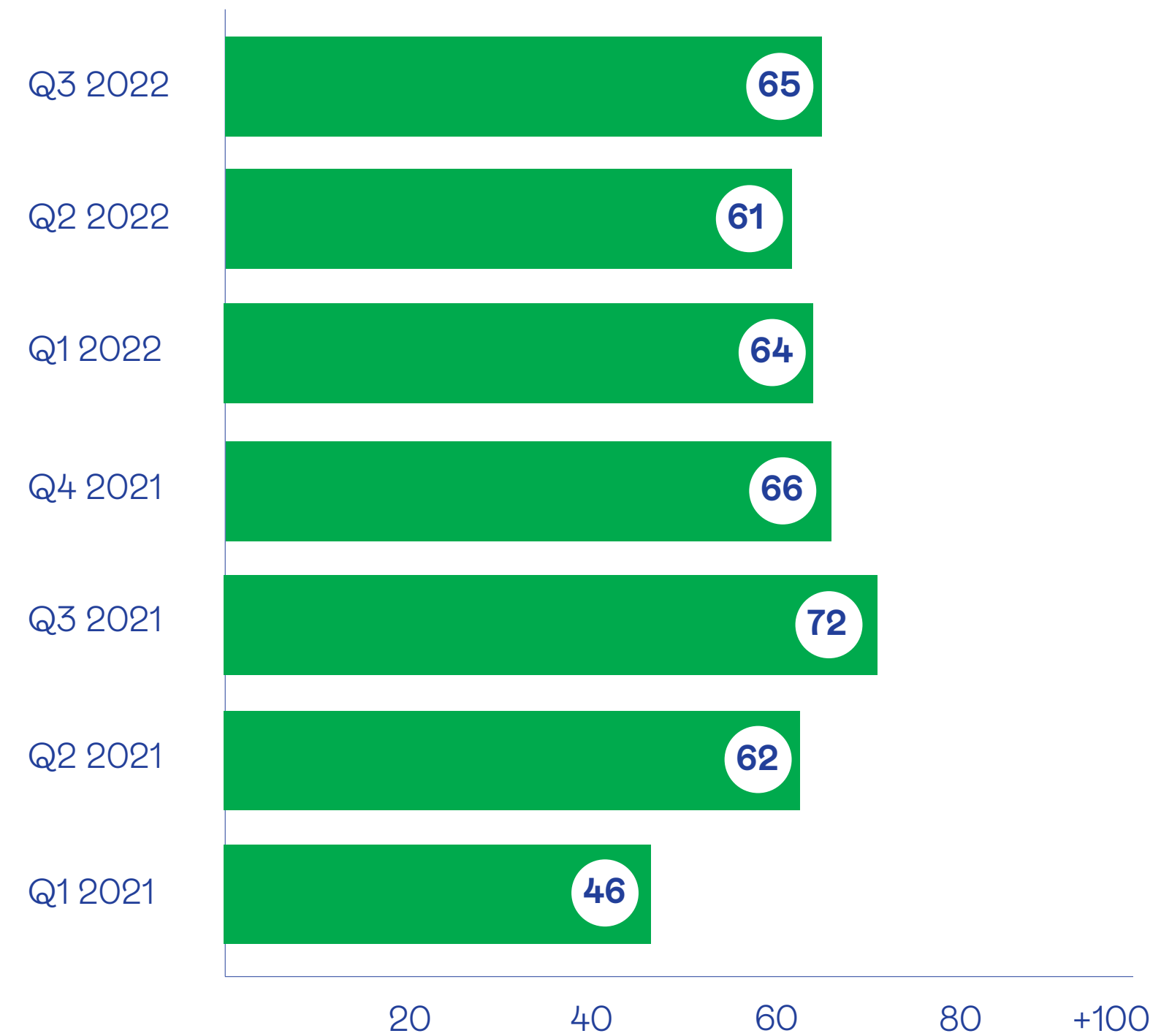
Definitie: percentage ondernemers dat voldoende middelen heeft om het bedrijf voort te zetten.

Continuïteitsindex

De continuïteitsindex is gestegen ten opzichte van die van Q2 2022.
Meer bedrijven verwachten flink te groeien het komende halfjaar dan in Q2 2022.

- » 43% flinke te groeien
- » 30,6% te herstellen
- » 19% blijvend lagere omzetten
- » 7,4% geeft aan te stoppen

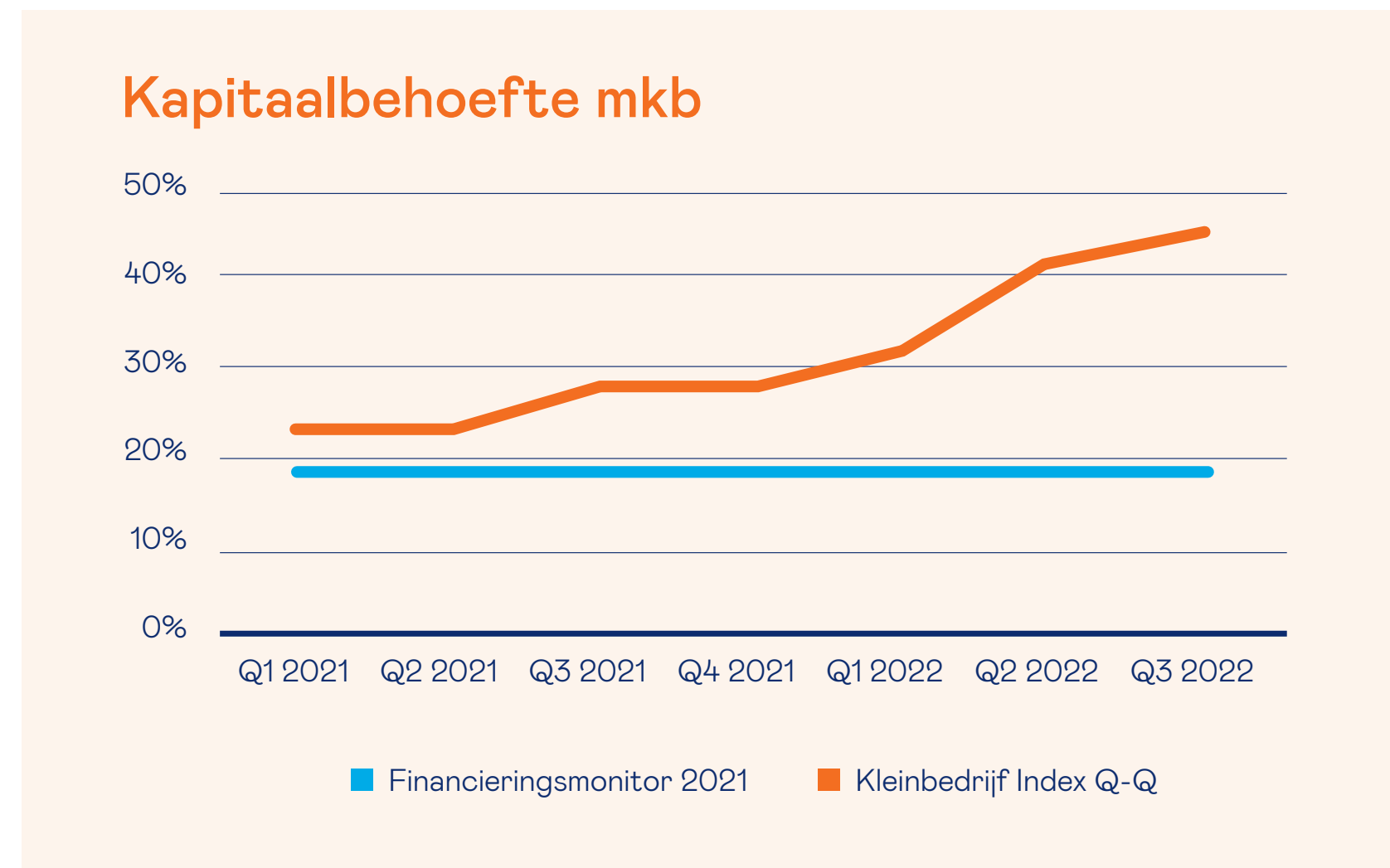
Continuïteitsindex

Significant meer starters verwachten flink te groeien (56%) in vergelijking tot gevestigde ondernemers (33%). De horeca (0.57) heeft een significant lagere continuïteitscore dan de andere sectoren, de zakelijke dienstverlening een significant hogere score (0.77).

Starters hebben dezelfde continuïteitscore als gevestigde ondernemers. Ondernemers zonder personeel hebben dezelfde score als ondernemers met personeel.

Bijna de helft van de ondernemer heeft behoefte aan extra kapitaal (45%). De hoogste score sinds de start van de Kleinbedrijf Index. Wij hebben de kapitaalbehoefte vergeleken met de laatste CBS Financieringsmonitor uit 2021. Er zijn nogal wat verschillen tussen onze metingen en die van het CBS. Wij meten per kwartaal, het CBS per jaar. Wij rapporteren 1-2 maanden na meting, het CBS na 6 maanden. Wij nemen alle ondernemers mee, het CBS alleen ondernemingen met twee of meer medewerkers. Daarmee sluit het CBS 89% van de populatie in het mkb uit.

Die financieringsbehoefte is significant hoger bij de horeca (67%) en de technische beroepsbeoefenaren (65%). En is het laagst bij de zakelijke dienstverlening (29%). Er zijn geen verschillen in kapitaalbehoefte tussen starters en gevestigde ondernemers. Ondernemers met personeel hebben wel een grote kapitaalbehoefte (54%) dan ondernemers zonder personeel (40%).

Energiebesparing

Een forse meerderheid (63%) van de ondernemers geeft aan te willen investeren in energiebesparing, als zij daartoe de middelen hebben. In de horeca is die wens significant hoger (87%). De keuzes voor de specifieke maatregelen – gebaseerd op 372 tot 447 waarnemingen – duiden erop dat ondernemers niet voor één, maar een combinatie van maatregelen kiezen. Daarin zijn geen sectorale verschillen te vinden. Vooral zonnepanelen, energiezuinige apparatuur, isolatie en elektrische bedrijfsauto's worden veel gekozen. Het gebrek aan kapitaal bij 45% van de ondernemers zet een rem op die noodzakelijke investeringen.

Leningen voor verduurzaming, met een lage rente, zullen de energietransitie bespoedigen. 78% van de ondernemers vindt dat een voorwaarde om deze investeringen te doen. De omvang van die leningen zullen niet te laag moeten zijn (< 50K), gezien de combinatie van maatregelen die ondernemers willen nemen. Subsidies zijn doorgaans niet het juist instrument. Allereerst dient voorgefinancierd moet worden. Daarnaast is vrij overtuigend aangetoond dat het grootste deel van de ondernemers de weg naar subsidies niet weet te vinden.*

Zonnepanelen	64%
Aanschaf energiezuinige apparatuur/machines	63%
Isolatiemaatregelen	59%
Electrische bedrijfsauto	57%
Airconditioning om te verwarmen en/of te koelen	54%
Aanschaf warmtepomp of -wisselaar	39%

Er zijn geen verschillen tussen ondernemers met en zonder personeel voor de hoogst scorende maatregelen. Evenmin tussen starters en gevestigde ondernemers.

* Van Teeffelen & Renssen (2021), Kleinbedrijf Index Q3 2021, Ondernemerslonen en weerstandindex blijven achter ondanks goed derde kwartaal, Qredits/ONL/HU.

Maatregelen ter ondersteuning van het mkb

Ondernemers is gevraagd welke regeringsmaatregelen hen het meest zouden helpen bij hun bedrijfsvoering. Daarbij zijn nauwelijks sectorale verschillen te zien.

	Zzp	Niet-zzp	Totaal
Verhogen winstvrijstellingen/of verlagen belastingen	-	-	80%
Lening met een lage rente voor investeringen in verduurzaming	-	-	69%
Opnieuw aftrekbaar maken opleidingskosten	-	-	66%
Inkorten doorbetaling bij ziekte van personeel	26%	63%	38%
Verlagen van de ontslagvergoeding personeel	22%	60%	34%
Betere compensatie energiekosten (TEK)	-	-	58%
Oprichten opheffingsfonds, zodat ondernemers kunnen stoppen zonder faillissement	-	-	56%

Alle ondernemers zijn het er mee eens dat het verhogen van de winstvrijstelling/verlagen belastingen de beste maatregel is. Daarna komt de lening met lage rente voor verduurzaming. En het opnieuw aftrekbaar maken van opleidingskosten.

Minder vaak kiezen ondernemers voor het een hogere Tegemoetkoming EnergieKosten. De laagste score krijgt het opzetten van een opheffingsfonds. Alleen de horeca scoort daar als enige sector significant hoger op met 73%.

Er zijn maar twee maatregelen waar grote verschillen tussen ondernemers met en zonder personeel optreden: het inkorten van doorbetaling bij ziekte en het verlagen van de ontslagvergoeding. Die worden sterker gesteund door ondernemers met personeel. Starters steunen die maatregelen juist weer significant minder (resp. 29% en 32%) dan gevestigde ondernemers (resp. 32% en 43%).

Aangezien de regering voor het jaar 2023 de winstvrijstelling verlaagd en de belastingen verhoogd, lijkt de één na beste maatregel om laagrentende leningen voor verduurzamingen beschikbaar te stellen. Met vlak daarachter het weer aftrekbaar maken van opleidingskosten

Samenstelling van het panel

Het panel was dit kwartaal 10.000 ondernemers qua omvang. De vragenlijst is tussen 15 november en 7 december ingevuld. Het betrof een sterk verkorte vragenlijst met 70% minder items dan in voorgaande rondes.

In deze ronde hebben 774 respondenten de vragenlijst ingevuld, een response van bijna 8%. Er is niet nagebeeld, de vragenlijst heeft korter opgestaan dan in vorige rondes. De vragenlijst is net als in andere rondes digitaal toegestuurd. Er is op de meeste items een geringe data-uitval. De meeste vergelijkende analyses zijn gebaseerd op 718 – 774 waarnemingen. Daar waar dit lager is, wordt dit gemeld bij de indexen.

De kenmerken van de deelnemers zijn door de kortere vragenlijst minder compleet dan in vorige rondes, maar daar waar uitgevraagd (vrijwel) identiek gebleven.

- » 44% van de ondernemers is starter (maximaal 5 jaar actief).
- » 96% van de ondernemers heeft minder dan 10 personeelsleden, 67% zijn zelfstandig beroepsbeoefenaar zonder personeel.
- » 17% heeft de BV als rechtsvorm, 14% een maatschap en 67% is eenmanszaak.
- » De sectoren horeca (7%), (detail)handel (17%), zakelijke dienstverlening (17%), technische beroepen (12%), zorg/verzorging (9%) en de cultuursector (8%) zijn goed vertegenwoordigd.
- » Hun leeftijd is tussen de 25 jaar en 70 jaar, de meeste zijn 41 jaar - 55 jaar (43%)
- » 91% van de ondernemers voldoet aan het uren criterium van de Belastingdienst.

Er is een bias aanwezig in ons panel. Het overgrote deel van de bedrijven hebben voldoende goede plannen en economische onderbouwing voor een lening bij Qredits of Cultuur + Ondernemen. In die zin geven de uitkomsten een te positief beeld. De sectoren hebben een andere verhouding dan de Nederlandse populatie en het percentage zzp'ers is ondervertegenwoordigd in vergelijking tot de Nederlandse populatie. De precieze uitwerking van deze mix is niet bekend. Alle uitkomsten en analyses zijn ongewogen scores. Er wordt wel steeds getoetst op verschillen tussen sectoren, starters en gevestigde ondernemers en zelfstandige beroepsbeoefenaren en ondernemers met personeel.

Voor meer informatie over dit rapport kun je terecht bij:

André Dolsma

E: a.dolsma@qredits.nl

T: 06 51 56 84 23

Verveelvoudiging voor eigen gebruik is alleen toegestaan met bronvermelding: Van Teeffelen, L. (2022), KBI Q3 2022, Energietransitie kleinbedrijf versnellen door goedkope leningen, Qredits/HU/ONL/Cultuur &Ondernemen.

